

Fractie VVD Oss
T.a.v. Angela Smits-van den Berg

E-mail gemeente@oss.nl
www.oss.nl

Postbus 5
5340 BA Oss

Wilt u bij uw reactie de
datum van deze brief en
ons kenmerk vermelden?

Datum	Ons kenmerk	Behandeld door	Doorkiesnummer
10-12-2019	4004140	M. van Hoof	9404

Onderwerp: Art. 41 vragen
bijstandsfraude

Geachte fractieleden van de VVD,

Op 20 november 2019 heeft u ons artikel 41 vragen gesteld over bijstandsfraude. U vroeg ons het volgende;

1. Hoe vaak is bijstandsfraude in de gemeente Oss vastgesteld in 2016, 2017 en 2018?

Bij het vaststellen van fraude maken we een onderscheid tussen (mogelijke) fraude tijdens de aanvraag en (mogelijke) fraude wanneer mensen al een uitkering ontvangen. Jaarlijks worden ongeveer 350 onderzoeken uitgevoerd naar mogelijke fraude.

Fase intake aanvraag uitkering

Cijfers (resultaat van de onderzoeken):

2016: 91 aanvragen niet doorgezet of ingetrokken.

2017: 83 aanvragen niet doorgezet of ingetrokken.

2018: 73 aanvragen niet doorgezet of ingetrokken.

Fase lopende uitkeringen

Cijfers:

2016: 41 uitkeringen zijn beëindigd en van 37 uitkeringen is de uitkering gewijzigd.

2017: 45 uitkeringen zijn beëindigd en van 18 uitkeringen is de uitkering gewijzigd.

2018: 33 zijn uitkeringen beëindigd en van 26 uitkeringen is de uitkering gewijzigd.

2. Wat doet de gemeente Oss om bijstandsfraude te voorkomen?

Handhaven is een integraal onderdeel van de dienstverlening in het kader van de Participatiewet c.a. Dit is anders dan handhaving door alleen een gespecialiseerde functie handhavings- of preventiemedewerker. Iedere medewerker van Werk en Inkomen heeft een taak in handhaving en bij voorkeur preventie.

We weten uit onderzoek dat regelmatig contact met de inwoners een belangrijke bijdrage levert aan het voorkomen van fraude. En de aanpak van schulden en een goed armoedebeleid voorkomt ook dat mensen in de verleiding komen de regels te overtreden. De toeleiding naar een opleiding of werk is eveneens een belangrijk onderdeel van het voorkomen van fraude. Deze zijn de drie pijlers - regelmatig contact met inwoners, armoedebestrijding en toeleiding naar werk of opleiding - waarop onze preventie is gericht.

3. Hoe spoort de gemeente binnen de grenzen van wetgeving en jurisprudentie bijstandsfraude op?

Voor het onderzoeken van fraude maakt de gemeente gebruik van uiteenlopende bronnen. De belangrijkste bron is de informatie die de inwoner moet geven. Gesprekken met inwoners vormen de kern van de dienstverlening en daarmee van handhaven.

Daarnaast levert het Inlichtingenbureau maandelijks signalen over bijvoorbeeld autobezit, inkomen uit arbeid en vermogen van (niet bekend zijnde) spaarrekeningen. Het Suwinet biedt de mogelijkheid om een aantal andere bronnen te raadplegen, zoals de Kamer van Koophandel en DUO. En de bestandskoppeling met de Basisregistratie Persoonsgegevens maakt het mogelijk bijvoorbeeld de verblijfplaats te controleren. Steeds meer informatie kan via (gekoppelde) bestanden worden geraadpleegd.

Steeds vaker zien we dat fraude een onderdeel te zijn van dubieuze of zelfs ronduit criminele netwerken waarbij mensen met een uitkering soms dader zijn, maar ook slachtoffer zijn van fraude. Denk hierbij aan de hennepplantages die worden ontdekt of aan werkgevers die zwart werken faciliteren. Ook dubieuze zorgaanbieders komen bij onderzoeken naar bijstandsfraude naar voren.

Bij het gebruiken van deze bronnen en het uitvoeren is de gemeente gebonden aan regels. In het bijzonder zorgvuldigheidscriteria die ontleend zijn aan het strafrecht en vanuit de privacywet AVG. De bestanden mogen in beginsel alleen worden gebruikt wanneer daartoe aanleiding is. Niet iedere medewerker heeft toegang tot alle bronnen. Proportioneel gebruik van deze bronnen is hierbij een belangrijk uitgangspunt.

Het waarborgen van de persoonlijke levenssfeer van de inwoner vraagt blijvend aandacht en is net zo belangrijk als het aanpakken van fraude. We gaan daarom ook niet zomaar op huisbezoek bij inwoners. Daar moet een goede, onderbouwde reden voor zijn. Het landelijk *Protocol huisbezoeken sociale zekerheid 2018* is leidend. Uit de jurisprudentie blijkt dat de gemeenten wanneer het gaat om mogelijke bijstandsfraude aan strikte regels is gebonden, vooral ook omdat bijstand een vangnet is waar mensen in laatste instantie op zijn aangewezen.

4. Vindt u dat aan het voorkomen en opsporen van bijstandsfraude op dit moment voldoende prioriteit gegeven wordt?

Ja, zie bovenstaande beantwoording.

5. Waarom heeft u geen gehoor gegeven aan de enquête van de Volkskrant?

In augustus en september is er op de vraag van de Volkskrant antwoord gegeven. Ik heb gezien dat het antwoord van de gemeente niet is opgenomen in het onderzoek. Hierover is bij de Volkskrant verder geen navraag meer gedaan. Gelet op de strekking van het onderzoek van de Volkskrant vond ik het niet meer relevant ons antwoord alsnog op te laten nemen. De Volkskrant heeft op basis van de andere reacties antwoord kunnen geven op de onderzoeksvraag.

6. Bestaat er een meldpunt voor bijstandsfraude in de gemeente Oss?

Nee.

7. Zo niet, waarom niet? Zo ja, hoe zijn daar de ervaringen mee?

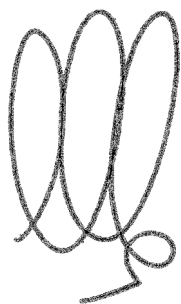
8. Denkt u dat een meldpunt een effectief middel kan zijn om bijstandsfraude op te sporen? Zo niet, waarom niet?

Het antwoord op vraag 7 is negatief om een principiële reden. Uitgangspunt is dat het onderzoeken van bijstandsfraude primair een taak van de gemeente is. Inwoners mogen hier niet voor worden ingezet. Meldpunten of kliklijnen maakt van inwoners van de gemeente Oss feitelijk opsporingsambtenaren. Het is niet wenselijk dat deze taak en bevoegdheid ook buiten het bestuursorgaan reikt.

Een meldpunt voor bijstandsfraude heeft ook een stigmatiserende effect op de inwoners. Het gaat voorbij aan het eenvoudige feit dat het overgrote deel van de mensen die een uitkering ontvangen zich houden aan de regels. Daarnaast verrichten ze vaak een tegenprestatie en nemen zij deel aan uiteenlopende trajecten die hen voorbereiden of leiden naar werk. Een meldpunt inrichten zou deze groep impliciet aanmerken als mogelijke regelovertreeders of op zijn minst voor de gehele groep de schijn van regelovertreeding wekken. De gemeente als neutraal bestuursorgaan moeten blijvend in het oog houden dat mensen met een uitkering in een kwetsbare en afhankelijke positie zitten. Een meldpunt zorgt voor geïnstitutionaliseerd wantrouwen.

Naast de meer principiële argumenten tegen een meldpunt kan een aantal praktische zaken inzicht geven om ervan af te zien. De gemeente Oss heeft, ook zonder het een meldpunt, ervaringen met anonieme tips. Er komen ongeveer 3 tot 5 tips per maand binnen bij de gemeente. Vrijwel allemaal anoniem. Deze tips worden alle onderzocht. Het merendeel blijkt onbruikbaar. In veel gevallen blijkt er helemaal geen sprake te zijn van een uitkeringsgerechtigde van de gemeente. Een deel van de tips is eenvoudigweg terug te voeren tot kwaadspreken. Slechts in een enkel geval bleek de tip te leiden tot het instellen van een fraudeonderzoek. Heel soms leidde zo'n onderzoek tot het aanpassen of beëindigen van een uitkering. Daarbij speelde overigens de tip uiteindelijk geen doorslaggevende rol.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a final horizontal stroke at the bottom right.

dhr. C.P.W. van Geffen, Wethouder Werk & Inkomen en Onderwijs

BIJLAGE

HANDHAVINGSVISIE WERK EN INKOMEN

Misbruik van bijstandsgeld is fraude en een ernstige regelovertreding. Dit is niet acceptabel en een risico voor het maatschappelijk draagvlak van de sociale zekerheid. Passend bij de gemeente als bestuursorgaan en in al haar alle bestuurs- en organisatielagen wordt een strikt neutraal idioom gebruikt. Daarom zal "diefstal" niet voorkomen in het idioom van de afdeling Werk en Inkomen.

Daarvoor is de werkelijkheid van het brede begrip regelovertreding of misbruik te divers. Soms is er sprake van regelovertreding zonder dat de inwoners dat weten, bijvoorbeeld omdat de regelgeving ingewikkeld is. Soms plegen mensen fraude omdat er sprake is van hoge schulden en mensen daardoor geen uitweg meer lijken te kunnen vinden. Mensen met grote psychische problemen komen bij fraudeonderzoeken ook vaak voor. En soms is er sprake van fraude als onderdeel van een veel groter, ondermijnende activiteit. Bij dat laatste is diefstal nog een onschuldig begrip.

De discussie over fraude vraagt dus vooral nuance. Vooral ook om het overgrote deel van de inwoners die van de gemeente afhankelijk zijn en zich houden aan de regels te beschermen tegen onnodige stigmatiseringen en ze op voorhand in verband te brengen met diefstal. Naast dat de belastingbetaler tegen fraude moet worden beschermd, vragen veel inwoners tijdelijk of voor een langere tijd bij de gemeente bescherming. Voor deze mensen wil de afdeling Werk en Inkomen een betrouwbaar (laatste) vangnet zijn. Daarbij moet niet worden vergeten dat veel mensen die een uitkering ontvangen zelf belastingbetaler zijn geweest en velen dat ook weer gaan worden.